

Descriptio Chalcidicae Thracicae sive Macedonicae.

Particula prior chorographiam complectens.

Terrae ad describendum nobis propositae nomen eam meridiana Macedoniae partem amplectitur, quae, in peninsulae tres divisa itaque Peloponneso simillima, inter sinum Thermaeum et Strymonium in altum porrigitur. Antiquitus Thracum sedes, a Graecis, iisque Chalcidis Euboicae praecipue incolis subjecta ¹⁾ indeque ἡ Χαλκιδικὴ ἢ ἐπὶ Θράκης appellata est. ²⁾ In Occidente sinus Thermaeus est; sic nominatur ab Herodoto, Scylace, Tacito, Plinio; sive Thermaicus, quemadmodum Plinius et Ptolemaeus eum appellant. Hoc nomen pristinis temporibus septentrionali praecipue parti inde ab Aenea urbe proprium fuisse Herodotus significat, ³⁾ postea vero, sicuti Adriae nomen, in meridianas quoque partes patuit usque ad Pallenes peninsulae promontorium Canastraeum. ⁴⁾ Mela ⁵⁾ ingentem eum appellat sinum. Bellejus apud Tafelium ⁶⁾ narrat, sinum 30 leucas longum, 12—15 leucas latum esse; Beaujour ⁷⁾ eum 27 leucas longum, 8—15 l. latum esse contendit.

Inter Pallenen et Sithoniam Toroneus sinus est, usque ad promontoria Pallenes et Sithoniae, Canastraeum et Derrhim, pertinens; ⁸⁾ Toronicum Strabo ⁹⁾ et Scymnus eum appellant. Huic sinui urbes ad eum sitae aliae alia tribuerant nomina: Sermylicum, Scylax hoc nomine tantummodo utitur, et Mecybernacum,

¹⁾ Strabo lib. X. pag. 323 ed. ster. — ²⁾ cf. Börsnecke, Forschungen auf dem Gebiete der attischen Redner I. p. 96 n. 1. — ³⁾ Her. VII. 123 ed. ster.: ἀπὸ δὲ Λινείης ἐς αὐτὸν τε τὸν θερμαῖον κόλπον ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος. — ⁴⁾ Strab. lib. XII. epit. Vat. ed. Tafel. 25: μετὰ δὲ Θεσσαλονίκειαν ἐστὶ τὰ λοιπὰ τοῦ θερμαῖου κόλπου μέχρι τοῦ Καναστραίου. — ⁵⁾ II. 3. — ⁶⁾ De Thessalonica pag. 322. — ⁷⁾ Tableau du commerce de la Grèce I. pag. 20 sq. — ⁸⁾ Steph. Byz. s. v. Τορώνη: λέγεται καὶ Τορώναιος κόλπος, οὕτω δὲ καλεῖται ἀπὸ τοῦ Καναστραίου ἕως τῆς Δεζόρως. — ⁹⁾ Epit. Vat. 31.

quam appellationem primam atque principalem fuisse e Scymno colligam. Verba Scymni haec sunt:

*εἶτ' ἐστὶ κόλπος λεγόμενος Τορώνικος,
οὗ πρότερον ἦν τις Μηθύβεργα κειμένη,
ἐξῆς Τορώνη, τοῖς τόποις ὁμώνυμος.*

Mela 1) flexum eum appellat, quem quidem hac voce totum comprehendisse sinum, non, quod Weichert placuit, anfractum ad Mecybernam urbem, inde apparet, quod eum usque ad Canastraeum et Derrhim promontoria pertinere dicit. Verba ejus sunt: In littore flexus Mecybernaeus inter promontoria Derrin et Canastraeum. Hodie vocatur *κόλπος τοῦ ἁγίου Μάμα*. 2) In Oriente promontorium Atho montis est, quod sinum Singiticum includit; 3) hodie nominatur *κόλπος τοῦ ἁγίου ὄρος*, golfo di monte santo. Sequitur sinus Strymonius, patens inde a promontorio Atho montis usque Neapolin, si epitomen Palat. 32. sequeris, secundum epit. Val. 34. usque ad Nestum fluvium. Hodie vocatur golfo di Contessa secundum Meletium, g. di Rendina secundum Leakium. Pars ejus est sinus Acanthius, hodie golfo di Erisso.

Herodotum sequuti, praestantissimum in his regionibus ducem, quem, si qui forte potiores esse videbuntur, quum ex aliis antiquitatis scriptoribus corrigere atque supplere, tum e recentioribus illius terrae descriptionibus interpretari in animo habemus, inde a septentrionali eaque ad Strymonem fluvium sita parte facimus initium.

Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλὸς, ἐν τῷ οἰκημένῳ Ἀργίλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξίη. αὐτὴ δὲ καὶ ἡ κατ' ἄνωθεν ταύτης καλεῖται Βισαλίη. 4) Terra Argiliorum saltuosa, 5) ipsa urbs, Andriorum colonia, ad radices montis sita erat, qui a Cercine monte ad meridiem procurrit. Nomen urbis Thracum lingua murem significasse dicitur, qui secundum Stephanum 6) in jaciendis fundamentis apparuit. 7) Meliores fortasse hujus vocis significationes, quippe petitas e natura locorum, elicere possumus, si respicimus vocem Macedonicam *ἄργελλο* vel Graecam *ἄργιλος*. Sic Cusinerius quoque in itinerrario suo Macedonico 8) narrat, terram circa Argilum urbem argillosam esse. Argiliorum erat Cerdylum oppidum, quod non multum aberat ab Amphipoli, in

1) II. 3. — 2) cf. Meletium ed. Gazes II. pag. 461. — 3) Strab. VII. epit. 32. — 4) Her. VII. 115. — 5) Polyaei Strat. ed. Casaub. 4, 2, 16: *ἡ δὲ ἐστὶ παραγγώδης καὶ δασεῖα*; bene igitur Herodotus usus est vocabulo *παρεξίεναι*. — 6) s. v. *Ἀργίλος*. — 7) cf. quoque Heraclidem Pont. s. v. *Ἀργίλος*; similia exempla cf. apud Welckerum: *Ueber eine fretische Kolonie in Theben* pag. 72 sqq. quibus exemplis adnumerari potest Steph. s. v. *Καρδία*. — 8) II. p. 137.

colle situm. 1) Stephanus hoc loco etiam Bisaltiam urbem commemorat, quae fortasse posita erat ad Bisaltem fluvium, nisi forte Stephanus illa Herodoti verba 2) perperam intellexit.

Montes magis magisque a mari recedentes fauces seu potius vallem quandam efficiunt, Aulona quam dicunt, 2) per quam vallem Bolbe lacus in Strymonium sinum effunditur, qui hoc loco flexum format ab Herodoto 3) ὁ κόλπος ὁ ἐπὶ Ποσιδηίου nominatum. Hunc sinum Plinius 4) quoque significare videtur: In ora rursus Posidium, et sinus cum oppido Cermoro; Kiepertus fluvium nominat Retchium, quod nomen, quantum equidem scio, uno tantum nititur Procopio. 5) En verba ejus: *Ῥεῖ δέ τις ποταμὸς θεσσαλονίκης οὐκ ἄπωθεν, Ῥήχιος ὄνομα ὃς δὴ χάραν ἀγαθὴν τε καὶ γεώδη περιερχόμενος τὰς ἐκβολὰς εἰς θάλασσαν τὴν ἐκείνην ποιεῖται.* Sinum Thermaeum intelligo, fluviique descriptio magis ad Anthemuntem quadrare videtur.

Ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων ἦτε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος. Herodotus et Plinius Posidium urbem statuere et ab Aulone ad septentriones posuisse videntur; fortasse nihil aliud nisi templum Neptuni erat. De Cermoro Pliniano non habeo quod dicam, haec vox corrupta esse videtur ex voce Kerdylium. Planities, quae usque ad oram pertinet, ab Herodoto *Συλέος πεδίου* vocatur, non infecunda est secundum Leakium. 6) Hoc loco Arethusa, 7) hodie Réndina vocata, 8) sita erat et Bromiscus. 9) Stephanus Bormiscum hanc urbem nominat. Euripidis sepulcrum aberat ab Amphipoli XX milia passuum, XI ab Apollonia. 10)

Montes ad meridiem versus denuo assurgunt. In colle ad radices montis sito, qui supra sinum eminet, hodiernus vicus Stavros jacet. „The position is very much that of a hellenic town, the height being detached in front of the mountain flanked on either side by a torrent.“ 11) In ea parte, quae ad orientem spectat, supra torrentem vestigia sunt murorum antiquorum. Hoc loco Kiepertus Bromiscum, Leakius, sicuti Larcherius, 12) Stagirum posuerunt. Quamquam

1) Thuc. V. 6: *ἔστι δὲ τὸ χωρίον τοῦτο Ἀργιλίων, ἐπὶ μετεώρου — οὐ πολὺ ἀπέχον τῆς Ἀμφιπόλεως.* — 2) Thuc. IV. 103. — 3) VII. 115. — 4) IV. 17 ed. Bipont. — 5) De aed. IV. 3. — 6) Travels in northern Greece III. p. 171. — 7) Scyl.; Scymn. v. 634; Plin. hist. natur. IV. 17 ed. Bip.; Steph. Byz. s. v. — 8) Melet. II. 464. — 9) Amm. Marc. 27, 4: Bromiscus cui proxima Arethusa convallis et statio est, in qua dicitur Euripidis sepulcrum; cf. Thuc. IV. 103; Plut. Lyc. c. 31; Plin. hist. natur. 31, 19 ed. Bipont.; Addaei ep. Anthol. ed. Jac. II. p. 226. — 10) cf. itiner. Hieros. ed. Wessel. p. 604. — 11) Leake travels III. p. 168. — 12) Table géographique s. v. Stag.

Herodoti verba: ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσειδηίου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων ἦτε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος significare videntur, Stagirum urbem ad Syleos planitiem sitam fuisse, tamen alium quoque locum inuenimus, eundemque a scriptoribus antiquis digito tantum non monstratum, in quem haec verba aequè bene quadrant. Bromiscum vero hoc loco collocare pariter dubitamus, spectantes illum Marcellini locum et Thucydidem: καὶ ἀφικόμενος περὶ δείλην ἐπὶ τὸν Αὐλώνα καὶ Βρωμίσκον κ. τ. λ. ubi Bromiscum ab Aulone ad septentriones versus, itaque, quemadmodum Marcellinus, proxime Arethusam ponere videtur. Jam nobis percontantibus, quænam urbs hoc loco sita fuerit, nomina tantum, neque ea certa quidem in promptu sunt, quæ quum propter recentiorum taciturnitatem tum propter veterum altum hac de re silentium regioni alicui tribuere non audemus. Estne Cermorum Plinianum, 2) estne Alapta, urbs graeca, quam Scylax, qui ordine quodam urbium nomina recenset, hoc loco ponere videtur? Sic ille: "Ἀκανθος ἑλληνίς, Ἀλαπτα ἑ. Ἀρεθοῦσα."

Jam Arnae urbs sequitur; 3) Stephanus Calarnam eam nominat, 4) Melaturrim Calarnaeam, qui eam a Stagiroy ad septentriones versus collocare videtur. Verba ejus sunt 5): inter Strymona et Athon turris Calarnaea et portus κάπρου λιμῶν, urbs Acanthus et Echymnia; quæ ratio fortasse a Thucydide confirmatur, 6) ubi Brasidam Stagiroy urbe expugnata Arnis profectum esse ad Aulonem narrat. Vestigia urbis fortasse in jugo montium quaerenda; Leakius, qui littus sequebatur, nihil de ea tradit, neque veteres de situ ejus ullam certiore definitionem exhibent. Reperitur apud Stephanum urbs Arne τῆς Ἐρρασιῶν 7) πρὸς τῇ Θράκη. Quod quum Stephanus e libro XXX. Theopompi hauserit, qui liber praecipue in enarrandis Chalcidicae rebus versatus esse videtur, hanc Arnam eandem cum nostra esse statuere non dubito, quamquam ab aliis scriptoribus hoc loco nulla regio commemoratur, cui Zeraniae nomen fuerit. 8) De fluuio in Kieperti tabula depicto neque Leakius quidquam tradit, neque apud veteres ullum ejus vestigium occurrit. Jam ora haecenus satis angusta in vallem quandam excurrit, quæ, etsi compluribus rivulis irrigatur, sterilis est. 9) Ad portum huic planitiei continentem vestigia apparent muri e lapidibus parvis confecti et in promontorio quodam constructi; alia urbis antiquæ vestigia, sicuti insula parva ante portum sita, cui insulae

1) IV. 103. — 2) Plin. h. n. IV. 17. sinus cum oppido Cermoro. — 3) Thuc. IV. 103. — 4) καλὴ Ἀρνη? — 5) II. 2. — 6) IV. 88 et 103. — 7) Berkelius emendavit Ζηρασιῶν. — 8) cf. Ziemann de bello olynth. p. 6. — 9) Leake: Travels in northern Greece pag. 165.

hodie Kafkaná nomen est, haud dubium relinquunt, quin hic Stagirus, patria Aristotelis sita fuerit. Strabo 1): *ἐν ἡ λιμῶν, ὄνομα κάπρος, καὶ νησίον ὁμώνυμον τῷ λιμένι.* Stephanus *Στάγειρα*, neutr. eam appellat; eandem formam fem. gen. habet Diogenes Laërtius. Portus, planities atque parietinae urbis hodie Lybjadha appellantur; 2) a Meletio, 3) qui et ipse Stagiram hoc loco collocat, *Λιμπιάδα* vocantur. Urbs, Andriorum colonia, postea Chalcidensium facta, Alexandri Magni aetate deserta erat et strata prope ruinis. Aristotelis auctoritate denuo restaurata est, nullius tamen momenti fuisse videtur, quum ne unus quidem hujus urbis numus repertus sit, quamquam Eckhelius ad eam refert numos cum inscriptione *Ἰορθαγορέων.* 4)

Jam inde usque Acanthum Leakius, cujus vestigia premo, non littus sequutus est, sed montes transiit. In dorso jugi atque ea quidem in parte, quae inter occasum brumalem et meridiem spectat, hodiernum oppidum Nisvoro est. Ad occidentem versus quum montes intermittant, via aperitur ad eas regiones, quae in septentriones spectant, qua via quum Xerxes olim exercitus sui partem Thessalonicam duxit, 5) tum vel nostra aetate ad eandem urbem patet aditus. In propinquo est haud exiguae altitudinis mons, Solomon sive Cholomon hodie dictus. 6) Ex eo monte fluvii alii in aliam partem profluunt. Duo torrentes e summo Cholomone orti binis constant rivulis. Inter partes ejus torrentis, qui ad orientem vergit, Kiepertus Augaeam urbem posuit, ubi a Leakio quoque ruinae repertae sunt. 7) Nomen hujus urbis fortasse cohaeret cum argenti metallis, unde hodie tota haec regio nomen Mademochoria traxit. Ad littus septentrionale sinus Acanthii in monte castellum graecum situm est, supra parvam planitiem, ubi ruinae urbis sicuti in littore portus antiqui vestigia reperiuntur. Hodie Stratóni hic locus vocatur, unde collegeris Stratonicam hoc loco sitam fuisse. At Ptolemaeus 8) eam in Singitico collocat sinu; verba ejus sunt: *καὶ ἐν τῷ σιγγιτικῷ κόλπῳ Στρατονίκη, Ἀκανθος, Σίγγος;* quocum Meletius facit, 9) qui dicit: *Στρατονίκη ἐν τῇ χαλκιδικῇ χώρα, πρὸς τὴν ὑπὸραν τοῦ Ἀθωνος, εἰς τὴν βορρῆαν ἄκρην τοῦ σιγγιτικοῦ κόλπου.* Ex montibus ad Nisvoro oppidum sitis oritur fluvius, qui in sinum Acanthium sese effundit. Ad hunc fluvium Kiepertus Arnas posuit, apud Leakium vero, qui accurate

1) Epit. XVI. Pal. ed. ster. — 2) Leake l. l. p. 166. — 3) II. 464. — 4) De Stagiro urbe vide sis Tzetz. Chil. VII. 140, Dionys. Hal. ep. ad Ammaeum p. 121; Dio Chrys. or. 47; Böhncke: *Forschungen auf dem Gebiete der attischen Redner* pag. 197; Aeliani Var. hist. XII. 54 ibique Perizonium, et III. 46; XIII. 2 ibique Periz. — 5) Herod. VII. 124. — 6) cf. Böhn. *Forschungen* etc. p. 100, — 7) l. l. III. p. 162; cf. Melet. II. 464; Ptol. III. 13. — 8) III. 13. — 9) II. p. 463, 64.

hanc regionem descripsit, nullae hoc loco urbis antiquae ruinae commemorantur. Qui ad meridiem versus porriguntur montes magis magisque considunt et secundum Leakium ¹⁾ ad hodiernum oppidum Erissum procurrunt. Situm est hoc oppidum in colle supra planitiem fertilem. Vestigia portus antiqui sicuti murorum ruinae in colle, Acropoli secundum Leakium ²⁾ aliaeque ad ejus radices unicae sunt reliquiae Acanthi, Andriorum coloniae. ³⁾ Testis oculatus Herodotus est, ⁴⁾ ex quo apparet Xerxem congregatam classem Acantho dimisisse ad pernavigandam fossam, cujus infra mentionem faciemus. Sic pristinis utique temporibus ad Strymonium sinum urbs sita erat. Neque aliter Scylax statuere videtur: *Ἄθως ὄρος, Ἀκρόθωσι ἑλληνίς, Ἀκανθος*; porro Scymnus: *τὸν Ἄθω δὲ παραπλεύσαντι παράλιος πόλις Ἀκανθος ἐστίν, Ἀνδρίων ἀποικία*, quum ab occidente ad orientem versus urbes recenseat; etiam Diodorus in sinu Acanthio eam collocat, item Plinius, ⁵⁾ qui, postquam Athonem montem descripsit, addit: oppidum Cassera faucesque alterae isthmi, Acanthus, Stagira etc. Attameu Strabo eam in Singitico sinu ponit; epit. XXXI. Val. ed. Tafel: *μεθ' ἧν Ἀκανθος ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τοῦ Ἄθω κειμένη πόλις, Ἀνδρίων κίσμα, ἀφ' ἧς συχνοὶ καὶ τὸν κόλπον Ἀκάνθιον καλοῦσιν*. Magis etiam sententia ejus apparet ex libro VII. epit. XVI. ed. ster. p. 132: *ὅτι Ἀκανθος πόλις ἐν τῷ σιγγιτικῷ κόλπῳ ἐστὶν παράλιος, πλησίον τῆς τοῦ Ξέρξου διώρυγος*, quocum Ptolemaeus facit ⁶⁾: *καὶ ἐν τῷ σιγγιτικῷ Στρατονίκῃ, Ἀκανθος, Σύγγος*. ⁷⁾ Mirifica sane res est, quod in littore sinus Strymonii et Singitici easdem urbes videmus esse collocatas, quod quum ad Stratoniceam urbem jam observavimus, tum in situ Diū urbis factum esse reperiemus. Ea difficultate hoc modo fortasse expedimur, si statuimus urbes ad Strymonium sinum sitas portus et emporia quoque habuisse in sinu Singitico, id quod eo probabilius est, quum sine dubio multum harum urbium interesset, ut mercandi causa in Hellespontum et Graeciam versus portus haberent. ⁸⁾ Hoc modo fortasse diruta Xerxis fossa periculosam circa Athonem montem navigationem vitabant; postea vero, opinor, haec in emporia incolae sese contulerunt. Acanthi emporium Echymnia seu potius Elymnia appellabatur. ⁹⁾ Jam eo certius situm ad sinum Strymonium urbi Acantho assignare possumus, quum hoc loco plurimi numi argentei Acanthiorum reperi sint et usque reperiantur.

¹⁾ I. I. p. 158. — ²⁾ ib. p. 147. — ³⁾ Melet. II. p. 463; cf. Polyacn. VI. p. 468; Athen. Deipnos. I. 30 c. — ⁴⁾ VII. 424. — ⁵⁾ IV. 10. — ⁶⁾ III. 13. — ⁷⁾ cf. Liv. XXXI. 45. — ⁸⁾ Liv. XLV. 30: maritimas quoque opportunitates ei praebent portus — alii ad insulam Euboeam alii ad Hellespontum opportune versi. — ⁹⁾ cf. Böhn. I. I. p. 112.

Planities ad Erissum oppidum includitur collibus ab altero sinu ad alterum porrectis. Herodotus 1): *καὶ κολῶναι οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης*. Per eos via patet ad isthmum Actes peninsulae, hodie Provlaka nominatum. 2) Hoc loco fossa Xerxis erat, cujus plurima apud veteres exstant testimonia. At jam tunc fuerunt, qui hanc fossam nullam fuisse contenderent. Strabo 3): *ἐνταῦθα δὲ καὶ διώρυξ δεικνύται ἢ περὶ τὴν Ἀκάνθιον — καθ' ἣν Ξέρξης τὸν Ἄθω διορύξαι λέγεται καὶ διαγαγεῖν ἐκ τοῦ Σιτυμακικοῦ κόλπου διὰ τοῦ ἰσθμοῦ δεξιόμενος τὴν θάλασσαν εἰς τὴν διώρυχα. Δημήτριος δ' ὁ Σκήπιος οὐκ οἶται πλευσθῆναι τὴν διώρυχα ταύτην. Μέχρι μὲν γὰρ ἑσταδίων εὐγεῶν καὶ ὄρυκτὴν εἶναι, διορυζομένη δ' ἐπὶ πλάτος πλεθριαῖον εἶτ' ὑψηλὸν εἶναι πλαταμῶνα σταδιαῖον σχεδὸν τι τὸ μῆκος, ὅσον οὐκ ἐνὸν ἐκλατομηθῆναι δι' ὄλου μέχρι θαλάσσης, εἰ δὲ καὶ μέχρι δεῦρο οὐ γὰρ κατὰ βυθού, ὥστε λόρον γενέσθαι πλωτόν*. Ex recentioribus hanc fossam in dubium vocaverunt Belonius, Cusinerius 4) et postremus Zachariae in itineralio Orientis. At vidit et descripsit eam Herodotus, 5) diserte et plane commemoratur a Thucydide, 6) quamquam illis temporibus jam diruta fuisse videtur, quum Cleon Amphipolin petiturus Athonem montem classe circumveheretur. 7) Inter recentiores fossam tuentur Choiseul-Gouffier 8) et Leakius, gravissimus harum rerum iudex, qui dicit 9): the ground seems made expressly to tempt such a undertaking. Operam in ea facienda insumptam diserte describit Herodotus. 10) Fossa ad Sanen urbem erat, in longitudinem secundum Scymnum septem stadia patebat, id quod minus accuratum esse videtur, quum isthmum XII stadia longum esse Herodotus auctor sit. 11) Plinius 12): fretum, quo montem Athon Xerxes, rex Persarum, continenti abscidit in longitudine passuum MD; — qui numerus secundum Leakium justo major est. Latitudo tanta erat, ut duae naves una navigare possent. Vel nostra aetate vestigia ejus exstant, quae in medio isthmo maxime esse conspicua Leakius refert. Eam freti partem, quae ad meridiem spectat, colles utrimque prosequuntur ac rivulus, qui hoc loco nullo obstante impedimento in Singiticum sinum se effundit. In septentrionali parte lacus seu potius stagnum est, ubi ruinae antiquae urbis conspiciuntur, — Apolloniae fortasse. Plinius: oppidum in cacumine fuit Acrothon, nunc sunt Uranopolis, Palaeorion, Thyssus, Cleone, Apollonia. Jam altera in parte isthmi mons altus eminet, quo in monte urbs Sane sita erat, Andriorum colonia, cujus adhuc non-

1) VII. 22. — 2) Melet. II. p. 357; cf. Böhn. I. I. p. 158. — 3) Epit. Vat. XXXIV. ed. Tafel. — 4) Voyage dans la Macédoine p. 153. — 5) VII. 23. — 6) IV. 109. — 7) Thuc. III. V. 3. — 8) Voyage pittoresque etc. II. — 9) I. I. p. 145. — 10) VII. 23. — 11) cf. quoque Demetrium apud Strab. I. I. — 12) IV. 10.

nulla ibi exstant vestigia. In isthmo eam sitam fuisse Herodotus tradit 1) ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευταῖον ὁ Ἄθως Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται, et hac quidem in parte eam collocatam fuisse Thucydides probat 2) πόλις δὲ ἔχει Σάνην μὲν παρ' αὐτὴν τὴν διώρυχα ἐς τὸ πρὸς Εὐβοίαν πέλαγος τετραμμένην. 3) Hoc loco Strabo 4) Uranopolin commemorat, quam Leakius et Kiepertus in Sanae loco collocant. Strabo dicit: εἴτε ὑψηλὸν εἶναι πλαταμῶνα σταδιαῖον σχεδόν τι τὸ μῆκος — ὅπου Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιπάτρου πόλιν ὑποδείμασθαι τὴν Οὐρανόπολιν ἅσταδιων τὸν κύκλον ἔχουσαν. 5) In nummis haec urbs Οὐρανίων πόλις vocatur. Inde per mediam peninsulam jugum montis procurrit, qui dimissis in utramque partem ad mare compluribus ramis in extrema Acte amplius V milibus pedum assurgit. Huic monti Athos nomen erat. Herodotus 6) dicit: ὁ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν — τῇ δὲ τελευταῖᾳ ἐς τὴν ἠπειρον etc. Plinius: mons ipse a planitie excurrit in mare LXXV mill. passuum. Ambitus radicis centum quinquaginta mill. colligit. 7) Quodsi Athos totus mons erat, finis ejus ἄκρος Ἄθως appellari poterat, cujus rei vestigia in oppidi Aerothoi nomine fortasse remanserunt, quod oppidum etiam a veteribus in extrema parte montis collocatur, non, ut recentiores quidam censent, ambigua voculae illius significatione decepti, in cacumine, ubi vix sacello satis spatii relictum est. Athos mons a veteribus miris effertur laudibus, partim quod multum supra montes finitimos eminent, partim quod magnam post Persarum cladem adeptus est gloriam. Solis ortus citius inde observatus, mons ipse supra nubes imbresque elatus, umbra montis Myrinam usque porrecta, incolarum vitae spatium solito longius, ara et simulacrum Jovis in fastigio passim a Graecis scriptoribus memorantur. 8) Ab hoc monte duo promontoria excurrunt, Acrathos hodie Zmyrna et ad occidentem versus Nymphaeum hodie St. Georg, just such a place as we may suppose to have been a Nymphaeum — from whence mount Athos rises abruptly to the very summit. 9)

1) VII. 22. — 2) IV. 109. — 3) cf. Steph. Byz.; Frontin. Strateg. III. 3, 5; Plut. quaest. graec. 30. — 4) Epit. Vat. 34. ed. Tafel; cf. Plin. VI. 40. — 5) cf. Athen. III. 98, e.; Cousinéry l. I. p. 151 sq. — 6) VII. 22. — 7) cf. Scymn. v. 643 sqq. — 8) Strab. VII. epit. 34 Vat. ed. Tafel; epit. 16. ed. ster.; Mela: Athos mons est adeo elatus ut credatur altius etiam quam unde imbres cadunt surgere. Steph. Byz. s. v. Ἄθως; Apollon. Rhod. I. v. 601; Stat. Theb. V. 51; Aeschyl. Agam. v. 293; Hesych. s. v. Ἄθως; Plut. de facie in orbe lunae t. II. p. 935 (p. 374 ed. ster.); Aeliani Var. hist. 9, 10.; Plin. Natur. Hist. VII. 2 Bip.; Herod. VI. 44; VII. 37; Ammian. Marc. XXII. 8, 2 ed. ster. — 9) Leake l. I. III. 114, 115.

Quinque urbes in hac peninsula fuisse Diodorus Sículus auctor est, ¹⁾ quarum nomina ordine recensentur ab Herodoto et Thucydide:

Her. ²⁾: Διον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθωον, Θύσσοσ, Κλεωναί.

Thuc. ³⁾: Θύσσοσ, Κλεωναί, Ἀκρόθωοι, Ὀλόφυξος, Διον.

Uterque consentit; quas enim urbes Herodotus ita enumerat, ut bis ab ea parte incipiens, quae ad occidentem spectat, primo nomina oppidorum in septentrionali littore sitorum recenseat, deinde eorum, quae meridianam oram adjacent, eas igitur urbes Thucydides, quasi peninsulam navi circumvectus esset, ab urbe Thyssio initio facto deinceps usque ad urbem Dium persequitur. Scylax dicit: Διον, Θύσσοσ, Κλεωναί, Ἄθωσ ὄρος, Ἀκρόθωοι, Χαράδραι, Ὀλόφυξος. Prorsus cum illis congruit, nisi quod Dium in meridiana peninsulae parte collocat atque novam urbem Charadrias addit. Strabo nullo ordine observato has urbes enumerat ⁴⁾: Κλεωναί, Ὀλόφυξος, Διον, Θύσσοσ. Plinius more suo ordinem harum urbium perturbavit: ea res vero digna est, ad quam animum advertamus, quod Thyssum et Cleonas una nominavit.

Jam tali modo montium tractu delineato, urbium ordine recensito nunc quidem in periegesi nostra pergemus singulas urbes perlustraturi. Quarum situm si quaerimus, hoc fortasse veluti axioma quoddam statuere possumus, situm earum iis locis convenisse, ubi hodie coenobia jacent. Propterea parvae fuerint necesse est, sicuti Mela quoque eas appellavit parvas Pelasgorum colonias. Transgressus Megalen Biglam, jugum quoddam a Zachariaeo in itinero Orientis commemoratum ruinas invenies ab eodem indicatas, a Leakio silentio praetermissas. Hoc loco Dium haud dubie situm erat, quam urbem Leakius ⁵⁾ in ipso isthmo collocandam censet, quippe quum omnes scriptores hoc oppidum proxime isthmum ponere videantur. At Herodotus minime illam rationem confirmare videtur ⁶⁾: ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευταῖον ὁ Ἄθωσ, Σάνη πόλις Ἑλλὰσ οἰκηται. αἱ δὲ ἐντὸσ Σάνησ, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθωσ οἰκημέναι, τὰσ τότε ὁ Πέρσησ νησιώτιδασ ἀντὶ ἡπειρωτίδων ὄρησ ποιεέεν, εἰσὶ αἰδε, Διον κ. τ. λ. Kiepertus haud scio an Scylacem sequutus in ora meridianam eam posuit. Ad hanc urbem refert Millingenus ⁷⁾ numum, cujus in parte antica caput Herculis cum pelle leonina, in parte aversa clava et uva conspicitur cum inscriptione ΔΙΑΤΩΝ. Primum coenobium, quod Leakius in parte septentrionali commemorat, est Chilantari. ⁸⁾ Juxta Chilantari jacet Simenu ad ostium torrentis in angustam vallem irrupentis atque in sinum parvum, a tem-

¹⁾ XII. e. 68 ed. ster. — ²⁾ VII. 22. — ³⁾ IV. 109. — ⁴⁾ Lib. VII. epit. 34 Vat. — ⁵⁾ l. l. p. 151. — ⁶⁾ VII. 22. — ⁷⁾ Sylloge etc. p. 44 Pl. IV. Nr. 20. — ⁸⁾ l. l. p. 140.

pestatibus satis tutum, sese effundentis. In summo colle inter Chilantari et Simenu sito turris est. In ore vulgi portus aliaque coloniarum graecarum vestigia feruntur. Leakius et Kiepertus hoc loco ponunt Holophyxum, patriam Herodoti, qui de nymphis et deabus scripsit. 1)

Vatopedhi beautiful situated on a commanding height, separated from the shore of a little bay. Regio amoena, rivulo irrigata, plena arborum frugiferarum. His ex naturae commodis conjunctis cum nonnullis sepulcrorum elogüs facile colligas urbem antiquam hoc loco quondam sitam fuisse. Leakius et Kiepertus ibi ponunt Charadrias. Jam sequitur Lavra in promontorio Zmyrna, olim Aerothoon sive Acrathos nominato, quod Leakius quoque promontorium fuisse censet. Hac in parte portus quoque ille, quem Aeneae vocabant, 2) situs fuerit necesse est; huc pertinet illa fabula a Schol. Hom. ad Il. XIII. 459 narrata, Aeneam ad haec littora naufragium fecisse. In ora meridiana peninsulae duobus praecipue coenobiis immoratur Leakius: Zographu, ubi Thyssum, et Xeropotamu, ubi Cleonas collocat. Mela 3) Cleonam tantum in peninsula Acte commemorat, quem ad locum Weichertus 4) haec annotavit: quam condiderant Chalcidenses *οὗ ἐν τῷ Ἄθρῳ* ex Elymnio migrantes. In regione, ubi hodie Xeropotamu coenobium situm est, Leakius repperit haud contemendas antiquitatis reliquias: aram in littore, nonnullas columnas, alia urbis antiquae vestigia. Portum Panormum complures insulae parvae a tempestatibus tutum reddunt, quarum maxima hodie Muliani nominatur. Littus septentrionale sinus Singitici parvis collibus circumdatur, qui quam in medio sinu paullulum in mare procurrant, promontorium efficiunt hodie C. Mávro nominatum; ubi ad occidentem versus Palaeo-Kastrum quoddam est. Hic sita erat Assa urbs 5) a Plinio Cassera nominata. Aristoteles 6) regionem hanc vocat *Ἀσσυρίτις* atque in ea commemorat fluvium Psychram. 7) Loco *Ἀσσυρίτις* fortasse *Ἀσσυρίτις* scribendum est, quippe quum Theopompus in libro XXIV. apud Stephanum 8) sic hanc urbem appellat, quam secundum Herodotum Stephanus quoque *Ἀσσα* nominat. Stephanus 9) Eudoxum sequutus in hac peninsula collocat Chalcidem urbem, quam hac in terra nullam fuisse jam ante Otfredum Müllerum 10) observavit Böckhius. 11) Sensus, quem unum ex loco Stephaniano extorquere

1) Steph. s. v. *Ὀλ.* — 2) Liv. XLV. 30 portus ad Toronen ac montem Atho, Aeneae vocant hunc; cf. Tafel de Thessalonica p. 256. — 3) Il. 2. — 4) p. 99. — 5) Her. VII. 22. — 6) Hist. anim. 72, 1 ed. Becker. — 7) Cochrynam eum Thraces vocabant; Antigonus mirab. c. 84; cf. Ael. hist. anim. 8, 21. — 8) s. v. A. — 9) s. v. *Χαλκίς*. — 10) Göttinger gef. Anz. 1833. — 11) Staatshaushaltung d. Athener II. p. 285; cf. Böhn. 1. l. p. 111 not. 5.

possum, is est, ut eam partem *μετὰ δὲ τῶν κ. τ. λ.* appositum quoddam esse putem ad illustrandam priorem partem *ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἄθῳ κ. τ. λ.* adhibitum. Jam hunc in modum interpreto: est etiam alia Chalcis, eaque terra, sicuti antea de Chalcide insula ad Lesbum sita loquutus erat. ad Atho montem, atque ea quidem inde ab Atho monte usque ad Pallenen porrecta, peninsula, quae in utraque parte sinum efficit profundum et vastum, Chalcidis sinum quem dicunt. Quem sensum si statueris, nihil huic loco inest, in quo offendere possis aut qui aliorum scriptorum locis repugnet. Constat enim inter omnes, Chalcidis Euboicae colonias hanc mediam peninsulam praecipue tenuisse ¹⁾ et siquidem Stephanus significare videtur sinus quoque hanc peninsulam alluentes Chalcidenses esse appellatos, nihil est, quod in hac re veluti in incili quodam adhaereamus. Prope Assam urbem ad occidentem versus collis est, initium jugi montium, qui usque ad Sithoniae isthmum procurrunt. Hic planus est atque latior quam is, qui Pallenen et Acten eum continente conjungunt. Juxta eum in sinu Singitico insula Dhiaporo sita est prope Pilorum urbem. Ad meridiem versus mons assurgit, hodie Kárwuna dictus, ex quo juga procurrunt, quae litus prosequentia usque ad hodiernum oppidum Sykia sese porrigunt ibique promontoria efficiunt. Huc referenda est illa *στόρυγξ Τίτωνος* apud Lycophronem ²⁾:

*τῷ πᾶσα Φλέγρας αἶα δουλωθήσεται
θραμβουσία τε δειρᾶς ἢ τ' ἐπάκτιος
στόρυγξ Τίτωνος αἶ τε Σιθόνιον πλάκες.*

Peninsula hodie appellatur Longos, ut Leakius ³⁾ dicit: from its being principally a forest. Urbium ordo ab Herodoto traditur ⁴⁾: *Ἄσσα, Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σιάριη, Τορώνη, Γαληρός, Σερωύλη, Μηκύβερα, Ὀλυνθός, ἣ μὲν νῦν χόρη αὐτῆ Σιθωνίη καλεῖται.* Assam igitur Pilorus urbs excipit. De ruinis ejus Leakius nihil refert. A veteribus raro commemoratur. Stephanus ⁵⁾ dicit: *πόλις περὶ τῶν Ἄθῳ.* Sequitur Singus, quam Meletius ⁶⁾ ponit *εἰς τὴν παραθαλάσσιον ὑπόρειαν τοῦ Ἄθῳ* ἐν τῇ χαλκιδικῇ χόρῳ; a Kieperto prope insulam Dhiaporo, a Leakio magis ad meridiem versus in loco collocatur, quo hodie oppidum Sykia situm est, ubi Kiepertus posuit Sartam prope Kartáli promontorium. Jam si quaeris, quonam testimonio usus Leakius talem urbi-situm assignaverit, fallax nominis hodierni similitudo est, quae eum talem ad rationem ineundam movit. De portuum hujus littoris praestantia, ex qua haud contemnendum testimonium repetere

¹⁾ Strab. X. p. 323. ed. ster. — ²⁾ V. 1204 sq. — ³⁾ III. p. 118. — ⁴⁾ VII. 122. — ⁵⁾ S. v. Πλ. — ⁶⁾ II. p. 463.

possemus, nihil dicit Leakius, neque quidquam affert de ruinis harum urbium, sed multus est in ea quaestione dijudicanda, quinam locus Ampelo promontorio sit assignandus. Quod quum Herodotus eumque procul dubio sequutus Stephanus nominent *Τορωναίην ἄκρην* ¹⁾ Leakius non dubitat collocare ad occidentem versus a promontorio Derrhi, hodie Dhrepano. Ampelum Plinius in urbium numerum ascribit. Verba ejus sunt: oppida Physcella, Ampelos, Torone, Singos; eique Hesychius ²⁾ adstipulari videtur: *αἰγυαλὸς καὶ πόλις θοράκης* ³⁾ ἢ Ἄμπελος. Dubium est, num huc sint referendae urbes, quas Agroites apud Stephanum s. v. Ἄμπελ. nominat. Pariter Derrham Plinius urbem appellat, quam Meletius quoque ⁴⁾ in numero urbium reponit atque sua aetate Deterram appellatam esse et viginti μίλια a Torone abfuisse narrat. Derrhis promontorium a Meletio *Κάβο Φάσσο* quoque vocatur *πλησίον τοῦ κοφοῦ λιμένος*. Hic portus ad septentrionem versus jacet; vestigia nominis in hodierno nomine Kufo remanserunt; commemoratur porro a Mela ⁵⁾ atque Suida: *ὁ ἐν Τορώνῃ τῆς θοράκης λιμὴν στενὰς ἔχει καὶ μακρὰς τὰς ἀπὸ τοῦ πελάγους κατάρσεις, ὡς μὴ ἀκούεσθαι ἐν αὐτῷ τὸν τῆς θαλάσσης ἦχον*. Ex hac portus Toronaeorum natura fluxit proverbium apud Graecos pervulgatum: *κοφότερος τοῦ Τορωνίων λιμένος*, ⁶⁾ id quod minus recte intellexisse videtur Meletius. ⁷⁾ Thucydides ⁸⁾ hoc loco commemorat *τὸν Κολοφωνίων λιμένα* quae lectio fortasse in *κοφόν* mutanda est. — Jam sequitur Torone urbs, cujus ruinae etiam nunc antiquum retinuerunt nomen a Protei sive Neptuni, et Phoenicae filia repetitum. ⁹⁾ Urbem et loca, quae circumjacent, descripsit Thucydides. ¹⁰⁾ Ad septentrionem versus tria stadia ab urbe remotum templum erat Castoris et Pollucis. Ibi Brasidas Toronen petiturus castra posuit. Arcem Lecythum Kiepertus ad septentrionem versus posuit. Erat praeterea hoc loco templum Minervae, cui Brasidas diruto castello agrum finitimum ut *τέμενος* dedicavit. Urbs ipsa ad collem erat sita; non procul ab ea lacus erat, hac re insignis, quod ibi faba gignebatur, quam aegyptiacam vocabant. ¹¹⁾ Leakius de hodierno ruinarum statu nihil refert; idem silentio praeterit ceteras urbes, quae hac in parte Chalcidicae sitae erant. Galepsum commemorant Stephanus et Hesychius. Physcella oppidum commemoratur a Plinio et Mela II. 3, ubi loco Miscellam Physcellam scribendum est. Leakius ¹²⁾ censet Galepsum postea nomen Physcella accepisse ad eam distin-

¹⁾ cf. Liv. XXXI. 45. — ²⁾ s. v. Ἄμπελ. — ³⁾ καὶ? — ⁴⁾ II. p. 462. — ⁵⁾ II. 3. — ⁶⁾ Plut. provv. quibus Alex. usi sunt p. 567 ed. ster. — ⁷⁾ II. p. 463. — ⁸⁾ V. 2. — ⁹⁾ Steph. s. v. *Τορ.* — ¹⁰⁾ IV. 110 sqq. — ¹¹⁾ De Torone urbe vide sis Liv. 28, 7. 44; 42. 45, 30. — ¹²⁾ p. 155.

guendam ab altera Galepso in Thracia sita, cujus Livius mentionem facit.¹⁾ Proxima urbs Sermyle est. Situs hujus urbis indicatur hodierni oppidi nomine *σταῖς Ἐρμυλίας, σιὰ Ὀρμύλια* vel *Ῥομύλια*. Commemoratur a Thucydide,²⁾ Scylace, Stephano. Ad hanc urbem inscriptio quoque referenda est, quam typis describendam curavit Böckhius.³⁾ Ad occidentem versus a Sermyle urbe ille fluvius in mare se effundit, de quo supra scripsimus. Ultra hunc fluvium juga porriguntur, quae a Calauro monte ad meridiem versus excurrunt. Haec regio hodie Khasika appellatur. The Kh. comprehend all the *ἡμερα βοῦνα* or cultivable heights and undulated country, which fall southward from those mountains to the toronaic and thermaic gulfs.⁴⁾ Hanc regionem veteres Bottiaeam vocabant. Ibi ad radices Calauri montis prope hodiernum oppidum Polighyro sita erat Apollonia Chalcidensis. Hanc esse illam Xenophonteam, non quae in monte Atho sita fuisse dicitur, inde apparet, quod Derdas e regno suo profectus atque Olynthum petiturus Apolloniae aliquantum temporis commoratus est; ⁵⁾ nonaginta stadia aberat ab Olyntho. ⁶⁾ Hegesandrus apud Athenaeum ⁷⁾ hoc loco duos fluvios Ammiten et Olynthiacum commemorat, qui in Bolben lacum effundebantur. Ceterum hac in regione sitae erant Miacorus et Milcorus, quas Stephanus e Theopompo affert. Sed ad littus revertimur, ubi Mecyberna sita erat. Ruinae ejus jacent ad hodiernum vicum Molivo-Pyrgho. Ab Olyntho, cujus emporium erat, viginti stadia distabat. ⁸⁾ Plinius eam non commemorat, sinum vero Mecybernaeum appellat. Scylax mentionem ejus facit; Stephanus urbem jam in Pallene peninsula collocat. Secundum Herodotum etiam Olynthus, patria Callisthenis philosophi, in Sithonia sita erat; rectius Stephanus ⁹⁾: *Ὀλυνθος πόλις θράκης πρὸς τῇ Σιθωνίᾳ*. Ruinae ejus circa hodiernum vicum *Ἄϊος Μάμας* reperiuntur. ¹⁰⁾ Ab urbe Potidaea sexaginta stadia aberat; ¹¹⁾ ad oppidum Bolyke palus erat ¹²⁾ et locus *κανθαρόλεθρον* nominatus. ¹³⁾ Urbem loco excelso atque edito fuisse Thucydides ¹⁴⁾ refert, ubi Scholiasta annotavit: *ὕψηλὸν γὰρ τὸ χωρίον ἢ Ὀλυνθος*. Fluvium commemorat Xenophon. ¹⁵⁾ Kiepertus in utraque parte urbis depinxit

¹⁾ XLIV. 43. — ²⁾ I. 65. — ³⁾ Corpus inscriptionum I. p. 304. — ⁴⁾ Leake travels etc. p. 162. — ⁵⁾ Xen. Hellen. V. 3 in. — ⁶⁾ Xen. I. l.; cf. Liv. 45, 28; Itiner. Anton. p. 320. — ⁷⁾ VIII. p. 205 ed. ster. — ⁸⁾ Strabo VII. epit. 13 ed. ster.: *ὅτι τῆς Ὀλυνθοῦ ἐπίνειόν ἐστι Μηγύβερνα κ. τ. λ.*; cf. Thuc. V. 39. — ⁹⁾ s. v. Ὀλ. — ¹⁰⁾ Leake I. l. p. 154. — ¹¹⁾ Thuc. I. 63. — ¹²⁾ Her. VIII. 127; Athen. VIII. 3. — ¹³⁾ Strabo VII. epit. 14 ed. ster.; Melet. II. 463; Plin. XI. c. 34 p. 269 ed. Bip. — ¹⁴⁾ I. 63. — ¹⁵⁾ Hellen. V. 3, 3 et 4.

fluvium Ammiten et Olynthiacum; timeo ne uno haec res nitatur testimonio Hegesandri 1): *περὶ Ἀπολλωνίαν τὴν χαλκιδικὴν δύο ποταμοὶ ῥέουσιν, Ἀμμίτης καὶ Ὀλυνθιακός. Ἐμβάλλονται δὲ ἀμφοτέροι ἐῖς τὴν Βόλβην λίμνην.* Quid est, quod Kiepertus priorem partem sequutus alteri fidem non habuerit? De Olyntho separatim scripsit libellum Voemelius, quem libellum a me in rem meam converti non potuisse aegre fero. Prope Olynthum urbs Spartolus sita erat, cujus nominis vestigia fortasse in hodierno Πορταριά remanserunt. In eadem regione, cui Bottiaea nomen erat, 2) Strabo Solum quoque collocat 3) ἣν δὲ καὶ τῶν περὶ Ὀλυνθον πόλεων — Σκόλος. A Scylace, Scymno, Mela, Plinio, Ptolemaeo neque Spartolus neque Solum commemoratur. Stephanus Spartolum tantum affert e secundo libro Thucydidi. In collocanda Spartolo a Kieperio dissentio. Urbs magis inter septentriones et orientem solem sita fuisse videtur, id quod Thucydides 4) quum verbo προπέμπεω ἐς Ὀλυνθον significat, tum hac re apparet, quod Callias, quum Gigono profectus Potidaeam contenderet, 5) si Spartolus ad occidentem versus ab urbe Olyntho sita fuisset, Spartolum primam adoriretur necesse erat; quid quod dolum atque conata, quae hostes commoliebantur, prae Spartolo objecta Callias animadvertere non potuisset, quum tamen Thucydides contrarium narret. 6) Quae ad meridiem versus patet regio plana est, si collem excipis, quem in tabulis Leakii et Kieperti depictum video. Isthmus Pallenes peninsulae est, fauces, quae Pallensem agrum ceterae Macedoniae jungunt. 7) Strabo 8): ὄνομα δὲ τῆς χειρῶν ἡσῶ Παλλήνης πενταστάδιον ὃ ἔχει τὸν ἰσθμὸν διορωρυγμένον, quo loco aliqua ex parte Leakii opinio confirmatur omnium harum peninsularum isthmus fuisse perfossos. Pallene, antiquitus Phlegra, hodie Kassandhra vocata, 9) fertilis ac frugifera terra est. 10) Eminent in altum lingua, hinc Toronaico, hinc Macedonico septa mari, nec minus, quam inclutus magnitudine Atho mons, excurret, obversa in regionem Magnesiae duobus imparibus promontoriis; quorum majori Posideum est nomen, minori Canastraeum; illud ad occidentem spectans hodie Posidhi, hoc ad Sithoniam peninsulam versus Κανάστρον, Κανάστρα, Κάβο Κανίστρο secundum Meletium, 11) Paliuri secundum Leakium vocatur. Hac in peninsula montes pariter atque in Sithonia praeter littus porriguntur, 12) quibus montibus Plinius

1) Apud Athen. VIII. 11. — 2) Thuc. II. 79. — 3) Lib. IX. p. 261 in. ed. ster. — 4) II. 79. — 5) Thuc. I. 62. — 6) I. 62. — 7) Liv. 44, 41. — 8) Epit. 23. Vat. ed. Tafel. — 9) A Macedonibus Ballene, a Ptolemaeo Patallene nominatur. cf. Eustath. ad Odys. I. p. 1618; Melet. II. 461. — 10) Liv. 44, 30; inde racemus in numis cf. Eckhel: doctrina numorum II. p. 72. — 11) I. I. p. 462. — 12) Κλίτεια Παλλήνια Apollon. Rhod. I. v. 399; σκοπιαὶ Παλλήνης Dionys. Perieg. v. 325.

nomina tribuit: quæ in regione montes Hypsizórus, Epítus, 1) Halcyónē, 2) Lerómnē, de quibus quum apud ceteros scriptores altum sit silentium quid statuendum videatur non liquet. Nomina illa ex parte quidem gigantum afferunt memoriæ, quos hac in peninsula confectos esse veteres pœtæ iterum iterumque decantarunt. 3) Eodem pertinet nomen Brychi fluvii. 4) Eusthatius hos montes nomine peninsulae comprehendit: *ὅτι Παλλήνη καὶ ὄρος ἐστὶ*. 5) — De forma ejus dicit Eustath. 6): *χερρόνησος τρίγωνος*; accuratius Stephanus s. v. Π., eam describit: *Παλλήνη δ' ἐστὶ χερρόνησος τρίγωνος, τὴν βάσιν ἔχουσα πρὸς μεσημβρίαν ἐστραμμένην*; optime; Pallenes apud Stephanum descriptio in numero earum duccenda videtur; quas Hermolaus minus mutilavit.

Ordo urbium secundum Herodotum 7) hic est: *Ποτίδαια, Ἄφυτις, Νέη πόλις, Αἰγὴ, Θεράμβως, Σκιώνη καὶ Μένδη*. Inter has urbes opulentia potentiaque eminuerunt Potidaea, Aphytis, Scione et Mende. Sed priusquam singula sequamur haec nobis controversia dijudicanda est, utrum fuerit hac in peninsula urbs Pallene, necne. 8) Herodotus eam non commemorat, neque quidquam de eâ dicunt Thucydides, Scylax, Strabo, Ptolemaeus, alii. Plinius vero inter oppida eam numerat, Scymnus 9) vel situm ejus designat: *Παλλήνη τ' ἐπ' ἰσθμοῦ κειμένη*, 10) Eustathius ad Dionysium eam nominat Thraciam urbem. Attamen nobis illud Plinianum: Oppida Pallene, Phlegra considerantibus in suspicionem venit Plinium urbem et peninsulam confudisse, quae suspicio verbis Scymni, quem locum alio modo explicat Berkelius ad Stephanum s. v. *Παλλήνη*, removeri non potest. Eustathii verba reperiuntur in Commentario ad Dionysii versum 327: *ἐνθα μελισσοβοτοῖο κατὰ σκοπιᾶς Παλλήνης*, ubi Eust. annotavit: *ὅτι Π. καὶ ὄρος ἐστὶ καὶ πόλις Θρακικῆ, ταύτην μελισσοβοτόν ὁ Δ. ἱστορεῖ*. Itaque videmus Eustathii sententiam uno hoc versu Dionysii niti, i. e. omni eam testimonio destitutam esse, quum .D. peninsulam intelligat; Meletius Herodotum allegat, qui urbem Pallenen ignorat.

1) cf. Eustath. ad Il. ἡ 384; Lycophron Cass. v. 124, 1505 sq. *ὄρος Θρακικὸν Ἠπύτιον*. — 2) Halcyonum scopuli Propert. Ill. 5, 15; *πέφνεν καὶ τὸν βουβοῖαν οὐρεῖ ἴσον Φλέγραισιν εὐρῶν Ἀλκυονῆ*; Pind. Isthm. V. 33 ed. Böckh. — 3) Strabo epit. Vat. 25 ed. Tafel; cf. Apollod. I. 6 ibique Heynium. — 4) Hesych: *Βρύχος ποταμὸς περὶ Παλλήνην*; Lycophr. v. 1407 sq.: *Παλλήνια τ' ἄρουρα, τὴν ὁ βούκερος*

Βρύχων λαπαίνει γηγενῶν ὑπερῆτης;

cf. Schol. ad hunc locum. — 5) comm. ad Dionys. Per. v. 325 ed. Bernh. p. 152. — 6) Ad Dionysium I. l. — 7) VII. 123. — 8) cf. Barker in Classical Journal Jun. 1826 p. 258—63. — 9) v. 634. — 10) cf. Melet. II. p. 461.

Prima urbs hujus peninsulae Potidaea est, Corinthiorum colonia, postea Cassandrea nominata atque in isthmo sita, qui V stadia in latitudinem patebat. Optime situs urbis Cassandreae describitur a Livio ¹⁾: Celeberrima urbs condita est — in ipsis faucibus, quae Pallensem agrum ceterae Macedoniae jungunt, hinc Torōnaico, hinc Macedonico septa mari. ²⁾ Ad septentrionem versus murus eam tuebatur, cujus crepidinem Thucydides commemorat; ³⁾ etiam ad meridiem versus murus exstructus erat: τὸ ἐς Παλλήνην τεῖχος. ⁴⁾ De simulacro et templo Neptuni in suburbio Potidaeae sito vide sis Herodotum. ⁵⁾ Vicum quendam, cui Clitae nomen erat, prope Potidaeam situm fuisse Livius tradit, ⁶⁾ quod nomen memoriam affert illius loci apud Apollonium Rhodium, ⁷⁾ ubi κλίτεια Παλλήνια commemorantur, nisi forte vicus ille idem est atque Scithae, quam urbem non multum a Potidaea abfuisse Theopompus auctor est. ⁸⁾ Plinius ⁹⁾ nescio quas urbes hoc loco commemorat: Qua in regione — oppida Nyssos, Phinelon, Mendae. Harduino auctore equidem loco Phinelon Eion esse scribendum puto, quae urbs colonia Mendaeorum fuit.

Sequitur urbs Aphytis, cujus locum hodie vicus ejusdem fere nominis Athyto occupat. Amoenitatem urbis describit Xenophon in libro quinto historiae graecae, ¹⁰⁾ ubi templum Bacchi, umbracula fontesque liquidi commemorantur. Citatur haec urbs etiam a Thucydide, ¹¹⁾ Strabone, ¹²⁾ Scylace; Stephanus dicit: Ἀφύτη ἢ Ἀφύτις πόλις πρὸς τῇ Παλλήνῃ Θράκης ἀπὸ Ἀφύτιου ἵκτος ἐγγωρίου ἔσχε δὲ ἡ πόλις μαντεῖον Ἀμμωνος, id quod a Pausania ¹³⁾ confirmatur: Ἀφυταῖοι δὲ τιμῶσαν Ἀμμωνα οὐδὲν ἴσον ἢ οἱ Ἀμμώνιοι Λεβύων. ¹⁴⁾ Inde in numis quoque hujus urbis conspicitur caput Jovis Ammonis, quem etiam apud incolas Cassandreae in magna caerimonia fuisse Eckhelius censet. ¹⁵⁾ Ex Heraclidis Politicis ¹⁶⁾ apparet incolas hujus oppidi morum probitate insignes vini commercium fecisse.

¹⁾ 44, 11. — ²⁾ Scylax dicit: Ποιδαία ἐν τῷ μέσῳ τὸν ἰσθμὸν ἐμφορᾶτιουσα; cf. Strab. epit. Vat. 25; Steph. Byz. s. v. Π. et Κασάνδρεια; Xen. Hellen. V. 2, 15; Scymn. v. 627; fertilitatem agri laudat Livius 44, 10. — ³⁾ I. 63; cf. Herod. VIII. 129. — ⁴⁾ Thuc. I. 56. — ⁵⁾ VIII. 129. — ⁶⁾ 44, 11. — ⁷⁾ I. 599. — ⁸⁾ apud Steph. s. v. Σκίθαι: πόλις Θράκης, πλησίον Ποιδαίας; apud Pausaniam V. 27 extr. ed. ster. Sipte urbs occurrit, quam in Pallene peninsula collocare non dubito. — ⁹⁾ IV. pag. 270 ed. Bip. — ¹⁰⁾ V. 3, 19. — ¹¹⁾ I. 64. — ¹²⁾ Epit. XII. ed. ster. — ¹³⁾ III. 48. — ¹⁴⁾ cf. Plut. Lys. C. 20; facere non possum quin hoc loco lectori benevolo in memoriam redigam Ἀφθίτην νόμον, de quo vide sis Herod. II. 166; ceterum de Jovis Ammonis apud Graecos cultu cf. Böckh. Staatshaushaltung ic. II. p. 257 sqq. et p. 411. — ¹⁵⁾ Doctr. num. II. p. 68; cf. Mionnet Description de médailles I. p. 469. — ¹⁶⁾ περὶ πολιτειῶν c. 38 ed. ster.

Aegae urbis mentionem facit Stephanus; 1) apud ceteros scriptores, quot equidem evolvi, neque de ea neque de oppido Neapoli quidquam reperire potui. Ad Neapolin tamen refero numum cum capite Bacchi, thyrso et inscriptione *NEAΠΟ*. 2) — Therambos commemoratur a Scylace, qui eam *Θράμβος* nominat; nomen hujus urbis reperitur etiam apud Stephanum 3): *Θ. ἀκρωτήριον τῆς Μακεδονίας*, unde fortasse colligi potest urbem illam in promontorio ejusdem nominis sitam fuisse. 4) — Scione urbs commemoratur a Scylace, Strabone, Mela, Plinio, Stephano, Aristophane, 5) Demosthene. 6) Conditam esse dicitur a Graecis oriundis a Pellene, oppido Peloponnesi, qui Troja capta cum mulieribus captivis ad eam partem Chalcidicae classem appulerunt ibique, quum Troades, veritae ne in Graeciam deducerentur, naves combussissent, sedem atque domicilium constituerunt. 7) — Mende sive Mendis, quemadmodum a Livio nominatur, maritimus vicus, 8) colonia Eretriensium, 9) prope Posidium promontorium atque ad septentriones versus sita erat, id quod ex Livio apparet. Pausanias 10) de incolis hujus urbis dicit: *οἰκοῦσι δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω τῆς πρὸς Αἰνῶ πόλει*. Leakius hoc loco vestigia urbis antiquae repperit. 11) Acropolis urbis non multum a mari aberat, id quod colligi potest ex Thucydide. 12) Haec regio imprimis vitium cultura floruit, cujus rei quum veteres scriptores 13) tum numi testes sunt.

Sane in occidentali ora Pallenes peninsulae sita eadem sine dubio est atque illa, quam Philippus, rex Macedonum, prodicione cepit. 14) Mentionem hujus urbis facit Mela. 15) Locum Stephani jam supra allegavimus, Sanenque ibi memoratam ad Acten peninsulam retulimus.

Jam ad ultimam Chalcidicae peninsulae regionem describendam accedimus, quae in littore sinus Thermaici usque ad urbem Aencam patet. Ab Herodoto 16) *Κροσσαίη* ab aliis *Κρουσίς* vocatur, hodie regioni Kalameria nomen est, one of the most productible districts in Macedonia. 17) Urbium ordinem Herodotus exhibet 18) *Αἰναξος, Κώμβρεια, Αἶσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἶνεια*. Paucae

1) s. v. *Αἶγαι πόλις Θρακησίου χειρόνησου*. — 2) cf. Eckhel. l. l. p. 72. — 3) s. v. *Θ.* — 4) cf. Lycophron. v. 1404 *Θραμβουσία δειράς*. — 5) Vesp. v. 210. — 6) Contra Lacritum p. 21. — 7) Thuc. IV. 120; Steph. s. v. *Σ.*; Strab. epit. vat. 25 ed. Tafel; Mela; Conon. narrat. 13.; Polyæn. VII. 43. — 8) Liv. XXI. 45. — 9) Suid. s. v. *Μένδα*; Thuc. IV. 123. — 10) V. 27 extr. — 11) Travels etc. III. p. 156. — 12) IV. 130 et 131. — 13) cf. Athen. Deipnos. I. 29, d; I. 23, a; 29 e; IV. 129 d; VIII. 364, d; XI. 784, c; Demosth. l. l.; Hippocr. de int. affect. 17. — 14) Frontin. strateg. III. 3, 5. — 15) II. 2, 3. — 16) VII. 123. — 17) Leake l. l. III. 163. — 18) VII. 123.

tantum ab aliis scriptoribus commemorantur: Lipaxus a Stephano ex Hecataeo.¹⁾ — De Gigono Scholiasta Thucydidis²⁾ dicit: *Γίγ. χωρίον — οὐ πολὺ ἀπέχον Ποτιδαίας*; consentit Stephanus: *Γίγ. προσεχῆς τῇ Παλλήνῃ*. Hoc loco commemorantur a Ptolemaeo³⁾: *Χάβριος ποταμοῦ ἐκβολαί*, quem fluvium Kiepertus Chabrium nominat,⁴⁾ alii Gigantem fluvium ibi ponunt.⁵⁾ Secundum Ptolemaeum⁶⁾ non procul aberat *Ἡγωνίς ἄκρα ἢ Γίγωνίς*. — Campsam urbem Stephanus Capsam nominat: *Κάψα πόλις Χαλκιδικῆς χώρας κατὰ Παλλήνην ὁμοροῦσα τῷ θερμαίῳ κόλπῳ*. Idem Smilam urbem ex Hecataeo affert. Livius⁷⁾ in hac parte littoris Antigoneam quandam collocat, quam Ptolemaeus⁸⁾ Psaphara cognominat.⁹⁾ — Aenea urbs quindecim millia passuum a Thessalonica aberat, adversus Pynnam posita, fertili agro.¹⁰⁾ Scymnus¹¹⁾ promontorium tantummodo nosse videtur, quod *Αἴνιον* appellat. Urbis sicuti Veneris templi origo ad Aeneam refertur, qui Troja excisa ad hoc littus naves applicuisse dicitur.¹²⁾ Hanc ob rem incolae hujus urbis etiam posterioribus temporibus Aeneae conditori cum magna caerimonia sacrificia faciebant.¹³⁾ Scholiasta Homeri¹⁴⁾ tradit etiam sua aetate locum ibi fuisse *Ἀγγίσου τάφος* nominatum. Ad eam fabulam pertinent numi hujus urbis, in quibus effigies Aeneae conspiciuntur.¹⁵⁾

¹⁾ Hecataei fragmenta ed. Clausen fr. 118 et 119. — ²⁾ I. 61. — ³⁾ III. 13. — ⁴⁾ cf. Cousinéry Voyage dans la Macédoine II. p. 138; Melet. II. p. 458. — ⁵⁾ cf. Steph. s. v.; Etym. Magnum s. v. *Γίγωνίς*. — ⁶⁾ III. 13. — ⁷⁾ 44, 10. — ⁸⁾ III. 13. — ⁹⁾ Parva? cf. Suid. s. v. *Ψάφ.* — ¹⁰⁾ Liv. 44, 10, 32. — ¹¹⁾ v. 626. — ¹²⁾ Dionys. Hal. I. 47 et 49; Hellanici fragmenta ed. Sturz fr. 69; Lycophr. v. 1236. — ¹³⁾ Liv. 40, 4. — ¹⁴⁾ JI. XIII. 459. — ¹⁵⁾ cf. Millingen Sylloge of anc. uned. coins p. 41 sq. Pl. II. Nro. 18; Pellerin Médailles p. 205 Pl. XXII.; Sallust. ed. Haverkamp. II. p. 134; Leake I. I. III. p. 451.

